

Des de fa trenta anys els blocs electorals han estat una constant en els mitjans públics. Però aquesta aplicació de criteris de propaganda política a la informació en període d'eleccions, i que tantes crítiques aixeca entre la professió, no es dona en cap altre país europeu. Núria Almiron, professora del Departament de Comunicació de la UPF i directora d'una recerca sobre els blocs electorals a deu països de la UE, encarregada pel consell d'administració de la CCMA el 2008, explica l'origen i l'estat de la qüestió d'aquesta anomalia.

Blocs electorals: història d'una anomalia

■ Núria Almiron

A Espanya, i a Catalunya, el pluralisme polític està protegit específicament per l'article 1 de la Constitució, a banda de l'esment que es fa als drets relacionats amb la llibertat d'expressió a l'article 20. Addicionalment, l'article 149 de la norma fonamental (disposició 27), fa esment de la competència exclusiva de l'Estat a l'hora d'establir normes bàsiques del règim de premsa, ràdio i televisió en general de tots els mitjans de comunicació, sense perjudici de les competències autonòmiques.

Tanmateix, ni la Constitució ni la legislació específica en matèria audiovisual que pugui emanar de l'Estat o dels governs autonòmics per les competències que els són atorgades tenen la darrera paraula en matèria de pluralisme polític durant els períodes electorals. Espanya és un dels pocs estats europeus on la legislació electoral té aquesta potestat i probablement sigui l'únic on una junta electoral, òrgan aquí de naturalesa jurídicopolítica, pot regular el pluralisme polític als mitjans. El resultat de tot plegat és l'aplicació a la informació electoral de criteris de propaganda política.

Els anomenats *blocs electorals* a la ràdio i a la televisió consisteixen en la distribució de manera matemàtica del temps dedicat a la informació electoral dels partits polítics –en funció del nombre de vots obtinguts en eleccions an-

teriors equivalents. Aquest minutatge de la cobertura informativa no és en absolut nou. Els primers a aplicar-lo, tot i que sense emprar-ne el nom, foren els periodistes de RTVE quan el PSOE arribà al poder el 1982. José Maria Calviño, director general de l'ens públic, va instaurar aquest criteri i el va utilitzar com a argument contra els que criticaven la governamentalització de RTVE. L'oposició política de principi dels anys 80 no només va estar d'acord a aplicar aquest criteri, sinó que en va demanar una proporcionalitat més directa encara amb els vots que la que feia RTVE. Més en concret, el 1989, PP, CDS, CIU i IU s'aliaren per demanar l'aplicació dels criteris de la propaganda electoral a la informació dels períodes electorals. Aquesta petició fou adreçada per escrit a la Junta Electoral Central (JEC) qui, com la història ha demostrat, va fer seu el criteri de la proporcionalitat amb l'empara d'una llei electoral que li conferia competències en cas de recurs dels partits per qüestions de pluralisme polític i neutralitat informativa.

Des d'aleshores, els blocs electorals han estat una constant a RTVE en períodes de campanya i tots els intents d'aplicar criteris més professionals de posteriors gestors de l'ens públic, matisant la proporcionalitat envers els vots, han estat recorreguts pels partits polítics a l'oposició davant la JEC, que s'ha dedicat sis-

Els professionals de la informació que cobreixen les diferents eleccions es veuen limitats per l'aplicació dels blocs. Foto: Xavier Subias.

temàticament a reclamar l'aplicació de blocs informatius. TV3, nascuda el 1983, va heretar aquest escenari, com la resta de radiotelevisions autonòmiques, totes aquestes subjectes igualment a les juntes electorals provincials i central davant els recursos dels partits polítics.

EUROPA NO TÉ BLOCS

A Europa, en canvi, els blocs electorals com a tal no existeixen. Almenys no en els principals països de la UE. Durant les campanyes electorals, França, Alemanya, Itàlia, Holanda i el Regne Unit tenen en compte la representació parlamentària dels partits a l'hora de distribuir el temps informatiu, però sense que en cap cas això es tradueixi en l'establiment de forquilles matemàtiques com passa a casa nostra. L'actualitat in-

formativa, l'emergència de nous partits i la pèrdua de suport públic d'altres, així com l'obligació de cobrir informativament els partits extraparlamentaris, són situacions que els en fan matisar la proporcionalitat.

Ara bé, la proporcionalitat matisada i

Cap país rellevant d'Europa permet que una junta electoral o una norma electoral reguli el pluralisme informatiu

sense forquilles no és tot el que trobem a Europa. Els mitjans públics de Portugal, Finlàndia, Suècia i la Bèlgica flamenca tenen l'obligació d'aplicar criteris d'igualtat de tracte a tots els partits polítics que es presenten a les eleccions. I el que és més important, cap

país d'entre els més rellevants a Europa permet que una junta electoral o una norma electoral reguli el pluralisme informatiu.

Mentre això passa a Europa, a l'estat espanyol ja fa trenta anys que hi ha blocs electorals. En tots els casos, tant a nivell estatal com autonòmic, la majoria dels partits polítics han esgrimit el criteri de la JEC com a prova que els blocs s'han d'aplicar per mandat legal i que no fer-ho és vulnerar la llei. Però la

història mostra (només cal consultar les hemeroteques) que han estat els mateixos partits –principalment PSOE, PP i CIU– els que han aconseguit imposar des dels anys 80 el seu criteri a la Junta Electoral Central, ja que la llei electoral (LOREG) no estipulava en cap cas

Informació, no propaganda

El 9 de novembre del 2010 el Col·legi de Periodistes va organitzar un acte de protesta contra els blocs electorals al Col·legi d'Advocats, una prova més de la implicació en la lluita contra aquesta pràctica.

Poc abans dels comicis municipals, el Col·legi de Periodistes va treure el comunicat sota l'explícit títol de *La informació electoral no és propaganda*. "L'inici de la campanya per a les eleccions municipals del proper dia 22 de maig –diu el comunicat– torna a posar en qüestió la informació sobre la campanya electoral que ofereixen els mitjans públics catalans, siguin d'abast nacional, comarcal o local". (...) "Els professionals de la comunicació creiem que amb la imposició d'aquests blocs, els partits polítics desacrediten els mitjans públics i perjudiquen la confiança de la ciutadania en la seva feina. La imposició dels blocs creiem que és un atac frontal a la credibilitat del sistema de comunicació públic. I davant d'això els periodistes no ens hi podem plegar. (...) El Col·legi de Periodistes lamenta que es posi en dubte la feina professional i es continuï justificant la prohibició d'utilitzar plenament els criteris informatius habituals durant el període electoral, substituint-los per criteris de propaganda electoral".

Al final d'aquella nota, la Junta de Govern del Col·legi deixava clar que no pensava rendir-se i manifestava la seva "ferma voluntat d'esgotar totes les vies legals per acabar aquesta nefasta pràctica que vulnera els drets fonamentals dels ciutadans a rebre una informació lliure, també durant la campanya electoral".

que la protecció del pluralisme i la neutralitat informatives s'haguessin de traduir en còmputos de temps i ordres de freqüència de cap mena en la informació electoral. (A més del document que l'oposició adreça a la JEC el 1989 en què demana l'aplicació de criteris de

El primer cop que es van aplicar, tot i que sense emprar-ne el nom, va ser a RTVE el 1982 amb José María Calviño

propaganda a la informació electoral, cal recordar que la composició de la JEC resta subjecte als partits polítics, que són els qui trien directament, o indirectament, els integrants).

En concret, l'article 66 de la LOREG afirmava en la redacció de l'any 1985: "El respeto al pluralismo político i so-

Són els partits –principalment PSOE, PP i CIU– els que des dels 80 imposen el seu criteri a la Junta Electoral Central

cial, así como la neutralidad informativa de los medios de comunicación de titularidad pública en período electoral, serán garantizados por la organización de dichos medios y su control previstos en las Leyes. Las decisiones de los órganos de administración de los referidos medios en el indicado período

En l'última dècada, la professió ha carregat, sense èxit, contra l'aplicació dels blocs davant la incomprensió de la ciutadania

electoral son recurribles ante la Junta Electoral competente de conformidad con lo previsto en el artículo anterior [art. 65] y según el procedimiento que la Junta Electoral Central disponga" (Article 66 de la Llei orgànica 5/1985, de 19 de juny, Règim Electoral General). Malgrat que la LOREG no digués ori-

ginalment en cap cas que protegir el pluralisme significués aplicar els criteris de la propaganda política a la cobertura de la informació electoral, això és el que s'ha fet a la pràctica durant els darrers trenta anys als mitjans públics.

QUEIXES CONSTANTS

Aquesta situació fou denunciada per primera vegada pels professionals catalans el 1996, a través del Sindicat de Periodistes de Catalunya. Més tard, el 2003, els comitès professionals de TVC i Catalunya

Ràdio, els comitès d'empresa de TVE, RNE, COMRàdio, BTV i la redacció de TV de l'Hospitalet signaren un primer manifest contra els blocs electorals en què denunciaven que seguir la proporcionalitat estricta atemptava contra el criteri professional i que els temps fi-

xats per a les grans formacions catalanes (CIU i PSC) eren desmesurats, mentre que els de formacions com ICV-EuiA eren insuficients.

La denúncia es va estendre entre els professionals de la resta de l'Estat i el 2008 el Col·legi de Periodistes de Catalunya, l'Asociación de la Prensa de Madrid i el Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia varen interposar un recurs contenciós-administratiu davant el Tribunal Suprem contra l'acord adoptat per la Junta Electoral Central el 14 de febrer. El Suprem no va admetre el recurs i els col·legis català i gallec interposaran aleshores un recurs d'empara al Tribunal Constitucional, si bé aquest tampoc no va ser admès.

Per la seva banda, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) ha intentat establir una doctrina pròpia amb l'objectiu de superar la rigidesa dels blocs electorals. Per tal motiu, el 2007, va fer públiques una recomanacions que pretenien matisar la proporcionalitat dels blocs, però que no deixaven de

representar un manteniment dels blocs. Més tard, el 2011, el CAC organitzà amb el Col·legi de Periodistes una taula de treball per abordar la qüestió. Poc després, el CAC publicava un document en què es recollien de nou les recomanacions de 2007 i s'hi afegia la proposta d'un monitoratge dels mitjans cada tres dies per facilitar-ne l'autoregulació. Segons el CAC, les noves recomanacions substituïen les interpretacions basades en una conversió aritmètica entre els vots obtinguts i el temps de notícia.

Al maig d'enguany, la Junta del Col·legi de Periodistes va tornar a impugnar davant el Tribunal Suprem una instrucció de la Junta Electoral Central (JEC), en aquest cas fent referència a la cobertura informativa de la campanya electoral de les municipals de 2011 i que insistia en l'aplicació dels blocs. El recurs estava encara per resoldre's.

Mentre els professionals lliuraven una batalla contra els blocs –davant, tristament, la incomprensió de la ciutadania–, els principals partits polítics de l'Estat acordaven una reforma de la llei electoral vigent (LOREG) que es concretaria en un nou text a principi de 2011. La modificació legal anava en una direcció insòlita. Arran d'aquesta reforma, l'article 66 es modificava, cosa que sembla un intent de consagrar els blocs electorals i d'ampliar-ne l'aplicació a l'àmbit de les televisions privades. L'article 66 de la LOREG, ("Garantía de pluralismo político y social") ara diu: "1. El respeto al pluralismo político y social, así como a la igualdad, proporcionalidad y la neutralidad informativa en la programación de los medios de comunicación de titularidad pública en período electoral, serán garantizados por la organización de dichos medios y su control previstos en las Leyes. Las decisiones de los órganos de administración de los referidos medios en el indicado período electoral son recurri-

Els grans partits són els més beneficiats pels blocs. Foto: Cristobal Castro

bles ante la Junta Electoral competente de conformidad con lo previsto en el artículo anterior y según el procedimiento que la Junta Electoral Central dispone.

2. Durante el periodo electoral las emisoras de titularidad privada deberán respetar los principios de pluralismo e

Mentre les associacions de periodistes lluiten contra els blocs, els polítics n'amplien l'aplicació als mitjans privats

igualdad. Asimismo, en dicho período, las televisiones privadas deberán respetar también los principios de proporcionalidad y neutralidad informativa en los debates y entrevistas electorales, así como en la información relativa a la campaña electoral de acuerdo a las Instrucciones que, a tal efecto, elabore la

Junta Electoral competente." (Llei orgànica 2/2011, de 28 de gener, per la qual es modifica la Llei orgànica 5/1985, de 19 de juny, del Règim Electoral General).

El criteri de proporcionalitat incorporat a l'article 66 constitueix per a molts la legitimació buscada pels partits dels blocs electorals. Ara bé, el criteri d'igualtat esmentat anteriorment també pot interpretar-se al contrari. Encara que el legislador no explica com es pot fer possible la igualtat i la proporcionalitat al mateix temps.

És palesa la decepció que ha suposat aquesta darrera reforma, en què la classe política ha obviat no només totes les queixes més que fonamentades dels professionals de la informació, sinó també la realitat europea, ben diferent a l'espanyola i la catalana.